

Geliş Tarihi (Received): 29.09.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 04.12.2023

Araştırma Makalesi / Research Article

**Sağlığı Geliştirme Dersi Alan Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsiyet Açısından
Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Algıları: Karma Metod**
**Gender Based Self-Efficacy Levels And Perceptions of Nursing
Students Taking Health Promotion Course: A Mixed Methods**

Sultanberk HALMATOV¹

Nuriye YILDIRIM ŞİŞMAN²

¹ Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edepli Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Bilecik / Türkiye

² Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Düzce / Türkiye

Yazışmadan Sorumlu Yazar: Nuriye YILDIRIM ŞİŞMAN, nuriyeyildirim@duzce.edu.tr

Alıntı (Cite): Halmatov S, Yıldırım Şişman N. Sağlığı Geliştirme Dersi Alan Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsiyet Açısından Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Algıları: Karma Metod. YBH Dergisi. 2023;4(3): 112-133.

Özet:

Amaç: Bu araştırmanın amacı, sağlığı geliştirme dersini alan hemşirelik bölümü 2.sınıf lisans öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyleri ve öz-yeterlilik algılarını belirlemektir.

Yöntem: Araştırma, nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı karma metod bir araştırmadır. Sağlığı geliştirme dersi alan 136 hemşirelik öğrencisi örneklemini oluşturmuştur. Veriler; Kişisel Bilgi Formu, nicel verilerin toplanmasında Genel Öz-yeterlilik Ölçeği ve Araştırmanın nitel verilerinin toplanmasında ise; "Var Olmayan Hayvan Çiz Testi" kullanılmıştır.

Bulgular: Bu çalışmada nicel verilerin değerlendirilmesinde genel öz-yeterlilik puan ortalaması 62.33 ± 8.60 bulunmuştur. Kadın (61.75 ± 8.59) ve erkek öğrencilerin (64.40 ± 8.44) öz-yeterlilik puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık ($p = .138$) bulunmamıştır. Nitel verilerin değerlendirmesinde; resimlerin çizgileri incelendiğinde kadınların sadece %39.7'si, erkeklerin de %33.5'nin öz-yeterlilik düzeylerinin normal olduğu belirlenmiştir. Resimlerin boyutuna göre yapılan değerlendirmede kadınların %40.6'sı, erkeklerinde %46.7'nin öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun (kadın %65.1, erkek %56.7) olumlu yaşam biçiminin olduğu değerlendirilmiştir. Kadınların resimlerinin %70.8'i, erkek resimlerinin % 46.7'si bencil dilekler olarak değerlendirilmiştir. Erkeklerin (%53.3) kadınlara (%29.2) göre diğerkâm dilek oranı daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışmanın nicel bölümünde genel öz-yeterlilik puan ortalaması orta düzeyde bulunmuştur. Nicel araştırma bulgularına göre kadın ve erkek öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yok iken, nitel araştırma sonuçlarında cinsiyet farklılıklarının saptanması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi; öz-yeterlilik; psikolojik testler; karma method.

Abstract:

Objectives: The aim of this study was to determine the self-efficacy levels and self-efficacy perceptions of second-year undergraduate nursing students taking the health promotion course.

Methods: The study is a mixed method research in which quantitative and qualitative methods are used together. The sample consisted of 136 nursing students taking health promotion courses. Data; Personal Information Form, General Self-Efficacy Scale was used to collect quantitative data and "Draw a Non-Existent Animal Test" was used to collect qualitative data of the study.

Results: In the evaluation of quantitative data in this study, the mean overall self-efficacy score was 62.33 ± 8.60 . There was no significant difference ($p = .138$) between the mean self-efficacy scores of female (61.75 ± 8.59) and male students (64.40 ± 8.44). In the evaluation of qualitative data; when the lines of the drawings were analyzed, it was determined that only 39.7% of the women and 33.5% of the men had normal self-efficacy levels. According to the size of the drawings, 40.6% of the females and 46.7% of the males had high self-efficacy levels. It was evaluated that the majority of female and male students (female 65.1%, male 56.7%) had a positive lifestyle. 70.8% of the pictures of females and 46.7% of the pictures of males were evaluated as selfish wishes. The rate of altruistic wishes was higher in men (53.3%) than in women (29.2%).

Conclusion: In the quantitative part of this study, the mean overall self-efficacy score was found to be at a moderate level. While there was no significant difference between the mean self-efficacy scores of male and female students according to the quantitative research findings, it is important that gender differences were found in the qualitative research results.

Key Words: Nursing students; self-efficacy; psychological tests; mixed-method.

Giriş

Sağlık sistemlerinin taleplerini karşılamak için, hemşirelik öğrencilerinin yüksek düzeyde öz-yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir. Hemşirelik müfredatının da öğrencilerin bu hedefe ulaşmalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.⁽¹⁾ Öz-yeterlilik, kişilerarası ilişkilerin bir parçasıdır.⁽²⁾ Bireylerin düşünme, hissetme ve davranışsal örüntüsün de önemli bir fark yaratır.^(3,4) Hemşirelik öğrencilerinin yetenekleri ve performanslarını sıklıkla kendine güven olarak adlandırılan öz yeterlilik etkilemektedir.⁽⁵⁾ Öz-yeterlilik hemşirelik öğrencilerinin ruh sağlığını,^(3,6) iyimserliğini, öz düzenlemesini, benlik saygısını⁽⁷⁾ ve akademik performanslarını^(7,8) etkilemektedir.

Öz-yeterlilik, bireyin belirli bir işi yapabileceğine dair kişisel inancıdır. Yeni bir becerinin ya da öğrenmenin uygulamaya konmasında da önemlidir.⁽⁹⁾ Sadece fiziksel sağlığın değil, psikolojik sağlığın da öz-yeterlilik ile ilgili olduğu belirlenmiştir.⁽¹⁰⁾ Öz-yeterlilik, iyimser kalma ve problem çözmeyi kullanmada da olumlu bir etkiye sahiptir. Strese uyum sağlamada önemli bir psikolojik kaynaktır.⁽¹¹⁾ Öz-yeterliliği yüksek öğrenciler daha çalışkan, zorluklar karşısında daha dirençli, iyimser, daha az kaygılı ve akademik olarak daha başarılı olmaktadır.⁽¹²⁾ Öz-yeterliliğin yanlış kullanımı, sağlık hizmeti sunumunda hatalı uygulamalara da yol açabilmektedir. Öz-yeterliliklerinin yüksek olduğuna dair yanlış bir inanca sahip olan öğrenciler, klinik uygulamalarda sağlık ekibinden yardım almak yerine bağımsız uygulamalar yaparak bakım verdikleri bireylere zarar verebilirler. Öte yandan öz-yeterliliği düşük olan öğrenciler ise bakım verdikleri bireyler için gerekli işlemleri geciktirebilirler ya da uygulamaları yapmaktan kaçınabilirler. Bu da hataların oluşumuna yol açarak hasta ve öğrenci güvenliğini olumsuz etkileyebilmektedir.⁽¹³⁾ Hemşirelik öğrencilerinin, sağlıklı bir yaşam biçimi oluşturmaları için sağlığı geliştirme davranışları ve öz-yeterlilikleri de yüksek olmalıdır. Sağlığı geliştirme programlarında davranış değişikliğini etkili bir şekilde oluşturabilmek için, öz-yeterliliğin kullanılması esastır.⁽¹⁴⁾ Hemşirelik öğrencilerinin kendi sağlıkları, hizmet verdikleri bireyler ve çevrelerindeki bireylerin sağlıklarını geliştirmedeki rolleri göz önüne alındığında, sağlığı geliştirme programlarında öz-yeterliliğin geliştirilmesinin toplum sağlığına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda hem hasta ve öğrenci hemşirelerin güvenliği hem de sağlığın geliştirilmesi için hemşirelik eğitimi süresince öğrencilerin öz-yeterliliği güçlendirilmelidir. Bu bağlam da kanıta dayalı araştırmaların kullanılması önemlidir.

Kanıta dayalı araştırmalarda, objektif (nicel) ya / ya da projektiv (nitel) yöntemler kullanılmaktadır. Projektiv yöntemler insanların deneyimlerini anlama da yardımcı olan araçlardır.⁽¹⁵⁾ Resim testleri, bireye özgü olması ve standart puanlama sisteminin olmaması nedeni ile projektiv yöntemlere girerler. Resim çizme, bireyin “iç dünyasını” yansıtmaktadır.⁽¹⁶⁾ Bilinçaltında yatan istek ve duyguların resimde saklanmış biçimde anlatılarak, bastırılmış duyguların zararsızca dışarı döküleceği de ifade edilmektedir.⁽¹⁷⁾ Bu bakımdan resimler zengin bir veri sağlarlar.

Hemşirelik öğrencilerinin, öğrenim hayatları boyunca öz-yeterlilik düzeylerinin izlenmesi önemlidir. Nicel ve nitel araştırmalarla hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyleri, öz-yeterliliği nasıl algıladıkları, yaşamlarında ve hemşirelik yaşantılarında nasıl düşündükleri ve davrandıkları hakkında da bilgi toplanması önerilmektedir. Öz-yeterlilikle ilgili literatürde pek çok çalışma olmasına rağmen nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı çalışmalar sınırlıdır. Bu yönü ile bu araştırma da öz-yeterliliğe ilişkin zengin bir verinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı, sağlığı geliştirme dersini alan hemşirelik bölümü 2.sınıf lisans öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyleri ve öz-yeterlilik algılarını belirlemektir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi

Bu çalışma ile hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterliliği, nicel (objektif) ve nitel (projektiv) yöntemin birlikte kullanıldığı karma metot (mixed-methods) ile değerlendirilmiştir.⁽¹⁸⁾ Araştırmanın nicel boyutunda, Genel Özyeterlilik Ölçeği'nin verileri kullanılmıştır. Nitel boyutunda Var Olmayan Hayvan Çiz Testi kullanılmıştır. Araştırma soruları;

1. Öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri nelerdir?
2. Öğrencilerin öz-yeterlilik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Öğrencilerin öz-yeterlilik kavramına ilişkin algıları Var Olmayan Hayvan Çiz Testi'nde çizdikleri resimlerdeki çizgi, boyut ve yaşam biçimi özelliklerine göre cinsiyet açısından değişim göstermekte midir?
4. Öğrencilerin öz-yeterlilik kavramına ilişkin algıları Var Olmayan Hayvan Çiz Testi çizdikleri var olmayan hayvanın dileklerine göre cinsiyet açısından değişim göstermekte midir?

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Sağlığı Geliştirme dersini alan 182 lisans hemşirelik öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, araştırmaya katılmaya istekli ve gönüllü tüm öğrenciler çalışmaya alınmıştır. Çalışma Mayıs 2019 tarihinde Sağlığı Geliştirme dersini alan 136 öğrenci ile tamamlanmıştır (Araştırmaya katılım oranı %75'dir). Devamsızlık yapan ve derse devam zorunluluğu olmayan öğrenciler çalışmaya dahil olamamıştır. Katılımcıların %77.9'u (106) kadındır, yaş ortalamaları 20.28 ± 1.05 (19 -25) , %44.9'u sağlıklarını iyi olarak değerlendirmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu; öğrencilerin cinsiyet, yaş, sağlığını değerlendirmeyi içeren sosyo-demografik özelliklerinden oluşmuştur.

Genel öz-yeterlilik ölçeği

Ölçek Sherer ve arkadaşları tarafından 1982 yılında geliştirilmiştir.⁽¹⁹⁾ Genel Öz-yeterlilik Ölçeği'nin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını Yıldırım ve İlhan (2010) yapmıştır⁽²⁰⁾. Tüm ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .80'dir. Ölçekteki 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16 ve 17. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçek toplam puanı 17-85 arasında değişebilmektedir; puanın artması öz-yeterlilik inancının arttığını göstermektedir.⁽²⁰⁾ Bu çalışmadaki Cronbach alfa katsayısı .82 bulunmuştur.

Var olmayan hayvan çiz testi

Araştırmanın nitel verilerinin toplanmasında; “var olmayan hayvan çiz testi” kullanılmıştır. Projektif bir test olan “var olmayan bir hayvan çiz” testi, Dukarevich ve Janshin (1990) tarafından geliştirilmiştir.⁽²¹⁾ Bu test aracılığıyla kişinin öz-yeterliliği, içsel çatışmaları, korkuları, öfke ve kızgınlıkları hakkında bilgi alınır. Uygulamak için A4 ebadında renksiz kâğıt, kurşun kalem ve silgiye ihtiyaç vardır. Testin yönergesi “Var olmayan bir hayvan resmi çizim ve ona gerçekte olmayan bir isim verin” dir.⁽²²⁾

Pek çok ülkede yaygın bir şekilde kullanılan “Var Olmayan Hayvan Çiz Testi” çocuklara, yetişkinlere, hastalara ve sağlıklı insanlara uygulanabilmektedir. Testin değerlendirilmesinin bir standardizasyonu olmadığından, yorumlanırken teorik standartlar ve normlardan faydalanılır. Bu standart ve normlar; semboller, geometrik şekiller ve figürlerdir⁽²³⁾. Bu

çalışmada kullanılan resimlerdeki çizgiler; normal, ince, kalın ve kesik (kısa-kısa), resimlerin boyutları; normal, büyük, küçük, çizilen resimdeki hayvanın yaşam biçimi; olumlu olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Çizilen resimdeki hayvanın dilekleri; bencil ve diğerkâm (altruizm, özgecilik), dileklerin konuları; güvenlik, beslenme, sosyalleşme ve yardımseverlik olarak değerlendirilmiştir.

Test sonucu çizilen resmi analiz edecek kişinin, değerlendirme konusunda yapılan önceki çalışmalar hakkında araştırmalar yapması, projektif testler hakkında eğitim alması ve uygulamalar yapması gerekmektedir⁽²³⁾. Verileri araştırmacılar değerlendirmiştir. Resimleri yorumlayan araştırmacı doktorasını Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yapmış ve Rusya Sanat Terapi Derneği'nden toplamda 1300 saatlik Sanat Terapisi eğitimi almıştır. Sanat terapisi, çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri eğitimi gibi pek çok konu da eğitim vermekte ve araştırmalar yapmaktadır. Diğer araştırmacı, çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri eğitimi sertifikasına sahiptir.

Veri toplama süreci

Uygulama sırasında öğrencilerin oturma düzenleri birbirlerini görmeyecek şekilde düzenlenmiştir. Öğrenciler önce genel öz-yeterlilik ölçeğini doldurmuştur. Ardından öğrencilere çizgisiz A4 kağıt, kurşun kalem, silgi ve kalemıraş dağıtılarak, “Var olmayan bir hayvan resmi çizin ve ona gerçekte olmayan bir isim verin” yönergesi verilmiştir. Ardından çizdikleri hayvan hakkında (Nasıl bir hayvan? Ne ile beslenir? Nasıl bir ortamda yaşar? Özellikleri nelerdir? vb.) kısaca bilgi vermeleri ve çizdikleri var olmayan hayvanın üç dileğinin ne olduğu sorularak, resmin arkasına bunları yazmaları istenmiştir.⁽²²⁾ Öğrenciler kendi belirledikleri rumuzları kullanmıştır. Uygulama 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmanın nicel verileri IBM SPSS Statistics 22 programında çalışıldı. Normal dağılıma uygunluk Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma, yüzde, minimum – maksimum kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ alındı. Nitel verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden yararlanıldı.⁽¹⁸⁾

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma süresince Helsinki Bildirgesi'ne uyuldu. Araştırma kapsamındaki öğrencilere, araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce araştırma hakkında bilgi vererek yazılı aydınlatılmış onamları alındı. Araştırmanın uygulanabilmesi için kurum izni alındı. Etik Kurul (2019-108) izni alındı. Ölçek kullanım izni alındı. Veriler, öğrencilerin kendilerinin belirledikleri rumuzlar kullanılarak toplandı.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırman örneklemi hemşirelik bölümünün sadece 2.sınıf öğrencilerinin oluşturması nedeni ile araştırma bulguları tüm öğrencilere genellenemez.

Bulgular

Nicel veriler

Bu çalışmada genel öz-yeterlilik puan ortalaması 62.33 ± 8.60 bulunurken, kadın (61.75 ± 8.59) ve erkek (64.40 ± 8.44) öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Öz-yeterlilik Düzeyi ve Cinsiyetin Değerlendirilmesi(n=136)

Ölçekler	Mean* \pm SD**	Min.*** – Max.****
Özyeterlilik toplam puan	62.33 \pm 8.60	41 - 80
Cinsiyet		
Kadın (n=106)	61.75 \pm 8.59	41 - 79
Erkek (n=30)	64.40 \pm 8.44	41 - 80

t= -1.494 p:0.138

*Mean=Ortalama. **SD= Standart Sapma*** Min.=MinumumMax.****= Maksimum

Nitel veriler

Çizgilerin özelliklerine yönelik bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri resimlerin çizgileri incelendiğinde; kadınların çizgilerinin %39.7'si normal, % 22.6'sı kalın, %19.8'ikesik (kısa-kısa), %17.9'u ince olarak değerlendirilirken, erkeklerin çizgilerinin %33.5'i normal, % 26.6'sı ince, %23.3'ü kalın, %16.6'sı kesik (kısa-kısa) olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2).Hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri resimlerin boyutları incelendiğinde; kadınların resimlerinin boyutunun; %40.6'sı normal, %17.0'ı büyük, %42.4'ü küçük olarak değerlendirilirken; erkeklerin %46.7'si normal, % 10.0'ı büyük, %43.3'ü küçük olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2).Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri resimlerin yaşam biçimi

incelendiğinde; kadın resimlerinin; %65.1'i olumlu, %34.9'u olumsuz yaşam biçimi olarak değerlendirilirken; erkeklerin %56.7'si olumlu, %43.3'ü olumsuz yaşam biçimi olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Çizdikleri Resimlere Yönelik Bulgular (n=136)

Özellikler	Kadın		Erkek	
	n	%	n	%
Çizgiler				
Normal	42	39.7	10	33.5
İnce	19	17.9	8	26.6
Kalın	24	22.6	7	23.3
Kesik (kısa-kısa)	21	19.8	5	16.6
Toplam	106	100.0	30	100.0
Boyut				
Normal	43	40.6	14	46.7
Büyük	18	17.0	3	10.0
Küçük	45	42.4	13	43.3
Toplam	106	100.0	30	100.0
Yaşam Biçimi				
Olumlu	69	65.1	17	56.7
Olumsuz	37	34.9	13	43.3
Toplam	106	100.0	30	100.0

Var olmayan hayvanın dileklerine yönelik bulgular

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri var olmayan hayvanın dileklerinin özellikleri incelendiğinde; kadınların resimlerinin %70.8'i bencil, %29.2'si “diğerkâm (altruizm, özgecilik)” dilekler olarak değerlendirilmiştir. Erkek resimlerinin % 46.7'si bencil, %53.3'ü diğerkam dilekler olarak değerlendirilmiştir (Tablo 3). Hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri var olmayan hayvanın dileklerinin konuları incelendiğinde; kadın resimlerinin % 53.2'si güvenlik, %11.9'u beslenme, %14.8'i sosyalleşme, %20.1'i yardımseverlik hakkında, erkek resimlerinin % 13.3'ü güvenlik, %51.2'si beslenme, %24.4'ü sosyalleşme, %11.1'nin yardımseverlik hakkında olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Çizdikleri Var Olmayan Hayvanın Dileklerine Yönelik Bulgular (n=136)

Dilekler	Kadın		Erkek	
	n	%	n	%
Özellikleri				
Bencil	75	70.8	14	46.7
Diğerkâm	31	29.2	16	53.3
Toplam	106	100.0	30	100.0
Konuları				
Güvenlik	169	53.2	12	13.3
Beslenme	38	11.9	46	51.2

Sosyalleşme	47	14.8	22	24.4
Yardıms severlik	64	20.1	10	11.1
Toplam	318*	100.0	90*	100.0

*Her öğrenci 3 dilekte bulunduğu için toplam sayı artmıştır.

Tartışma

Sağlığı geliştirme dersini alan hemşirelik fakültesi 2.sınıf lisans öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyleri ve öz-yeterlilik algılarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmadan elde edilen veriler nicel ve nitel veriler olarak iki bölümde tartışılmıştır.

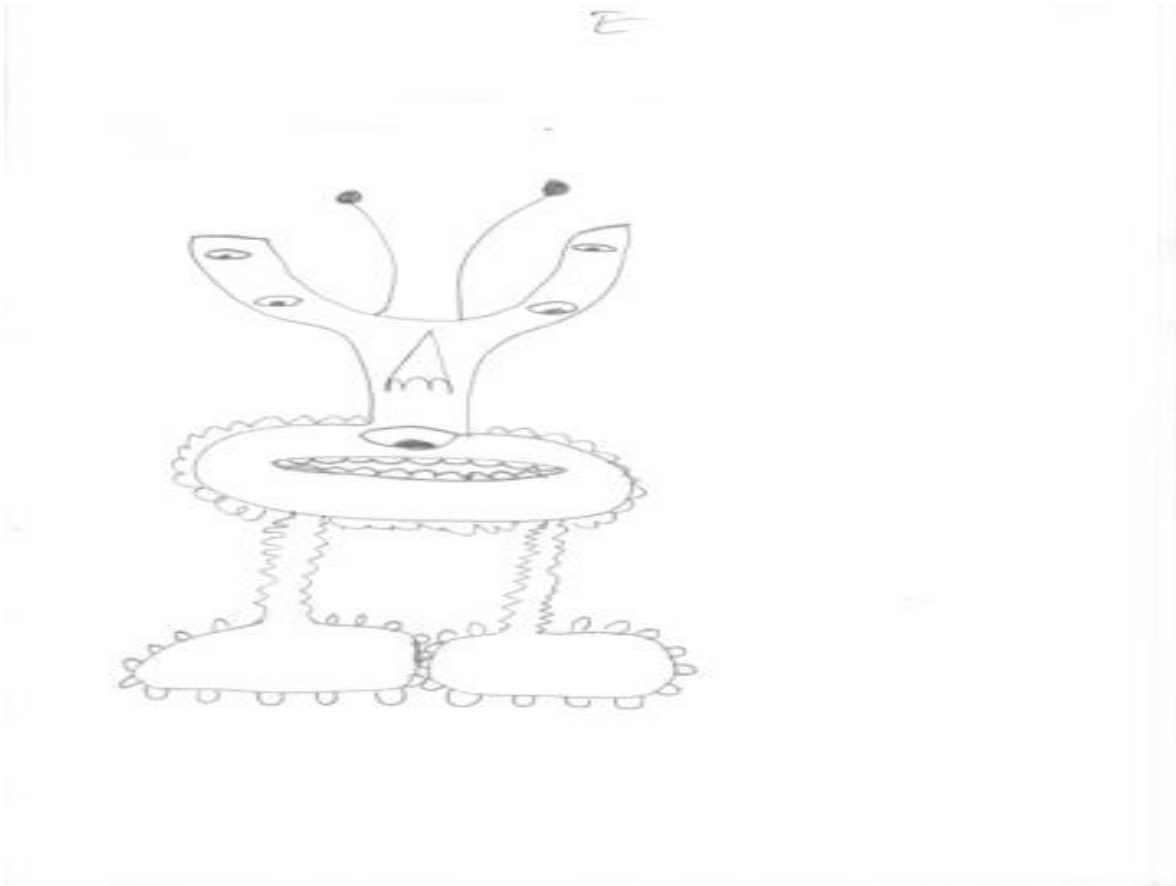
Nicel veriler

Bu çalışmada genel öz-yeterlilik puan ortalaması 62.33 ± 8.60 bulunmuştur (Tablo 1). Öz-yeterlilik ölçeğinden maksimum 85 puan alınabileceği düşünüldüğünde, hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğu söylenebilir. Özpulat ve Özvarış'ın (2019)⁽²⁴⁾ yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik puan ortalamaları benzer şekilde 62.16 ± 10.03 bulunmuştur. Literatürde yapılan çalışmalarda özyeterliliğin düşük⁽²⁵⁾, orta^(1,2,5, 26, 27) ve yüksek⁽²⁸⁾ olarak belirlendiği çalışmalara rastlanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerini sosyokültürel farklılıklar, aile içinde yetiştirilme yöntemi⁽²⁾ ve hemşirelik eğitim süreci etkilemektedir.⁽⁷⁾ Çalışma sonucunda kadın (61.75 ± 8.59) ve erkek (64.40 ± 8.44) öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 1). Benzer şekilde bir araştırmada erkek öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalamasının 62.91 ± 10.49 , kadın öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalaması 61.52 ± 10.34 olmasına rağmen aradaki fark anlamlı bulunmamıştır.⁽²⁴⁾ Farklı bir çalışmada kadın (91.17 ± 11.88) ve erkek öğrencilerin (87.98 ± 14.45), öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamışken, erkeklerin öz-yeterlilik algıları daha düşük bulunmuştur.⁽²⁹⁾ Yine farklı bir çalışmada kadın (62.28 ± 9.12) ve erkek öğrencilerin (65.57 ± 9.89), öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.⁽³⁰⁾ Diğer bir çalışma da, erkeklerin öz-yeterliliği kadınlardan daha yüksek bulunurken⁽³⁾ başka bir çalışmada cinsiyetlere göre anlamlı bir fark saptanmamıştır.⁽³¹⁾ Literatürdeki sonuçlara bakıldığında kadın ve erkek öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalamalarının farklı olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda cinsiyetin öz-yeterliliği nasıl etkilediğine dair araştırma yapılması özellikle de kadın ve erkek öğrenci sayılarının homojen oluşturulması önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada katılımcıların %77.9'u kadındır.

Nitel veriler

Resimlerin çizgileri

Kadın çizgilerinin %39.7'si, erkek çizgilerinin %33.5'i normal çizgi olarak; öz-yeterliliğin yüksek düzeyde olduğu, kişinin kendi performansını ortaya koyduğu yönünde değerlendirilmiştir (Tablo 2, Resim 1). Öz-yeterlilik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha girişimci oldukları ve zorluklar karşısında kolay pes etmedikleri⁽³¹⁾ daha çalışkan, zorluklar karşısında daha dirençli, iyimser ve daha az kaygılı ve akademik olarak daha başarılı oldukları saptanmıştır.⁽¹²⁾ Bodys-Cupak ve ark. (2016)⁽²⁸⁾ yaptıkları çalışmada düşük algılanan stres düzeyine sahip hemşirelik öğrencilerinde anlamlı derecede daha yüksek bir öz-yeterlilik bulunmuştur. Öz-yeterliliği yüksek olan öğrencilerin, stresli durumlarda aktif başa çıkma, planlama, pozitif yeniden değerlendirme, kabul ve duygusal destek arama gibi aktif stratejileri daha sık kullandığı saptanmıştır.⁽²⁸⁾ Yüksek öz-yeterlilik, daha iyi sosyal problem çözmeye de yol açmaktadır.⁽³²⁾

Resim 1. Normal çizgiler ile çizilen resim

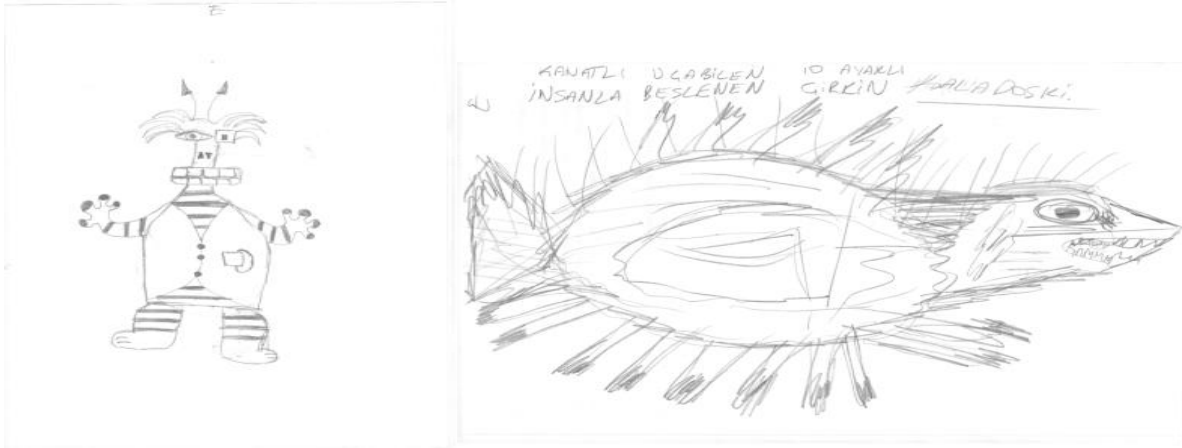
Kadın çizgilerinin %17.9' u, erkek çizgilerinin %26.6'sı ince çizgi olarak; öz-yeterliliğin düşük düzeyde, çekingenlik, pasiflik yanında fiziksel hastalık ya da yorgunluğun olabileceği yönünde

değerlendirilmiştir (Tablo 2, Resim 2). Öz- yeterlilik duygusu düşük olan insanlar daha sık olarak inkar, eylemleri bırakma ve stresli durumlarda kendini suçlama stratejilerini kullanırlar. Stres düzeyi yüksek olan öğrencilerin öz-yeterlik düzeyleri anlamlı derecede düşüktür. (28) Düşük öz -yeterlilik düzeyi, sürekli kaygı / nevrozizm düzeyi ve kaygı bozukluğu belirtileri ile ilişkili bulunmuştur. (33) Düşük öz –yeterlilik sosyal kaygı artışı ile de ilişkili bulunmuştur. (34)

Resim 2. İnce ve silik çizgiler ile çizilen resimler

Kadın çizgilerinin %22.6'sı, erkek çizgilerinin %23.3'ü kalın çizgi olarak; öz-yeterliliğin düzeyinin abartılı olarak yüksek olduğu, öfke, kızgınlık, saldırganlık, fiziksel ve duygusal dengesizliğin olabileceği yönünde değerlendirilmiştir. Birey kızgınlığını kontrol etmek için çaba gösteriyor veya gizlemeye çalışıyor olabilir (Tablo 2, Resim 3). Öz -yeterlilik bireyin stresi yönetme yeteneğinin bir ölçüsüdür. (35) Abartılı yüksek öz-yeterliliğin her zaman önerilen davranışların kazanılmasına yol açmadığı saptanmıştır. (36) İnsanların davranışları, kapasiteleri/yetenlikleri konusundaki inançlarına dayanır. Öz-yeterlilik inancı ne kadar yüksek olursa olsun, gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadan tek başına kişiyi başarıya götüremez. (37)

Resim 3. Kalın çizgiler ile çizilen resimler

Kadın çizgilerinin %19.8'i, erkek çizgilerinin % 16.6'sı kesik (kısa-kısa) çizgi olarak; öz-yeterliliğin bazen düşük bazen yüksek düzeyde olduğu, değişkenlik, çekingenlik, utangaçlık, özgüven eksikliği, yetersizlik duygusu, ürkeklik, kendini ortaya koyma konusunda çekinceleri olan, uysal, edilgen birine işaret edebilir. Aşırı kontrollü olan, hata yapmaktan korkan veya kaygı düzeyi yüksek olan biri olduğu yönünde değerlendirilmiştir (Tablo 2, Resim 4). Öz-yeterliliğin düşük veya yüksek olması güdülenmeyi etkilediğinden bu durumdan performans da etkilenmektedir.⁽⁹⁾

Resim 4. Kısa ve kesik kesik çizgiler ile çizilen resimler

Yüksek öz-yeterliliğe sahip kişiler, bir eylemin başlangıcında daha fazla enerji gösterirler ve bu enerji öz -yeterliliği düşük olan bireylerden daha uzun sürebilir. Benzer şekilde bir engelle

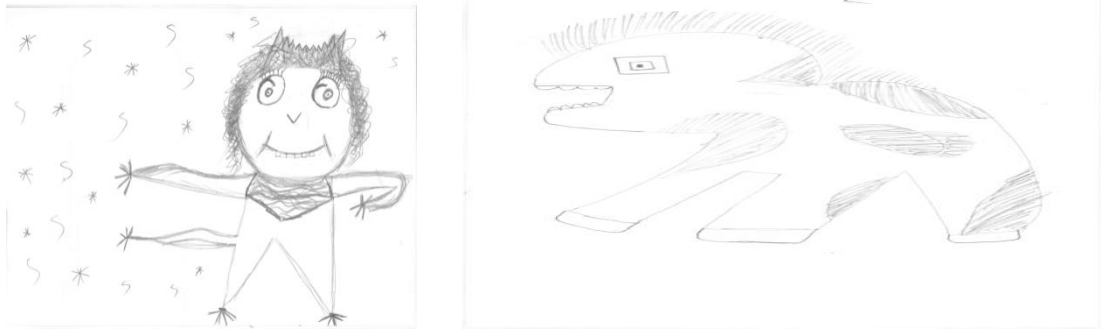
karşılaştıklarında, öz-yeterliliği yüksek olanlar daha çabuk toparlanarak, hedeflerine ulaşmak için çalışmaya devam ederler, çevreleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olabilir, engelleri aşabilir, sorunlarla başa çıkabilir ve yeni şeyler denemek için tereddüt etmeyebilirler.⁽³⁵⁾ Hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterliliği kullanarak, iyimser kalma ve problem çözme stratejilerini öğrenerek stresin etkilerini hafifletebilecekleri ortaya koyulmuştur.⁽¹¹⁾ Bu çalışmada resimlerin çizgilerine göre yapılan değerlendirmede hemşirelik öğrencilerin çok azının (kadın %39.7, erkek %33.5) öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Nicel çalışma sonuçlarında hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğunun bulunması, öz-yeterliliğin sadece nicel verilerle ölçülmesinin yeterli olmadığını göstermiştir. Bu bulgu, hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterliliklerini yükseltecek uygulamaların oluşturulması açısından da önemlidir. Nicel verilerin değerlendirilmesine nazaran daha ayrıntılı veri sağlayan nitel verilerin değerlendirilmesi de hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyi değerlendirmelerinin farklı metotlarla yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.

Çizilen resmin boyutu

Farklı karakteristik özelliklere sahip kişilerin çizdikleri resimlerin boyutu da birbirinden farklıdır. Kimi bireyler sayfa boyutuna göre ortalama resimler çizerken kimileri ise çok büyük veya çok küçük resimler çizebilmektedirler. Resmin büyüklüğünü incelerken sayfanın boyutu göz önünde bulundurulmaktadır.⁽²³⁾ Kadın çizgilerinin %40.6'sı, erkek çizgilerinin %46.7'si normal boyutta; öz-yeterliliği yüksek, yerine göre nasıl davranmasını bilen dengeli biri olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2). Öz-yeterliliği yüksek olan öğrencilerin, iyileştirme yolları öneren, güçlü ve zayıf yönlerini belirleyen, sıkça gözlemleyen, beklentilerini ifade eden bireyler olduğu bildirilmiştir.⁽³⁸⁾ Hemşirelik öğrencilerinin yeterli düzeyde öz-yeterlilik algısına sahip olmasının, klinik alanlarda uygulama yapmaya ve zorlu rolleri yapmayı kabul etmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.⁽³⁹⁾

Kadın çizgilerinin %17.0'ı, erkek çizgilerinin %10.0'ı büyük boyutta olduğu bulunmuştur (Tablo 2, Resim 5). Bu durumdaki öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyinin abartılı olarak yüksek olduğu, tez canlı, hareketli, sabırsız, kurallara uymakta zorlanan, kibirli, böbürlenen, baskıya gelemeyen, saldırgan, dürtüsel, rahat ve umursamaz biri oldukları değerlendirilmiştir. Kadın çizgilerinin %42.4'ü, erkek çizgilerinin %43.3'ü küçük boyutta (Tablo 2, Resim 6); öz-yeterliliğin bazen düşük bazen yüksek düzeyde olduğu, kaygılı, duygusal bağımlılığı olan, nahoşluk duygusu yaşayan, korkan, kendini korunmasız hisseden, çevreye göre davranan, baş

eğen, uysal, saklanan, gizlenen, gerçekler ile yüzleşemeyen biri olarak değerlendirilmiştir. Öz-yeterlilik, hemşirelik öğrencilerinde stres seviyesi ve zor durumlarla başa çıkma yolları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.⁽²⁸⁾ Düşük öz-yeterlilik, fobik davranışların sürdürülmesine yol açmaktadır.⁽⁴⁰⁾ Öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri azaldıkça klinik uygulamaya ilişkin kaygı düzeyleri de artmaktadır.⁽⁴¹⁾ Sağlık çalışanlarının başarılı bir iş performansı oluşturarak, etkili hizmet verebilmeleri için yüksek öz-yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir. Yüksek öz-yeterlilik güçlüklerle mücadele etme ve bir çözüm üretene kadar çabalamayı, yaşam boyu öğrenmeyi de getirmektedir.⁽³⁷⁾ Bu çalışmada resimlerin boyutuna göre yapılan değerlendirmede hemşirelik öğrencilerinin kadınlarda %40.6, erkek %46.7' sinde öz-yeterlilik düzeylerinin yeterli olduğu bulunmuştur. Bu bulguda hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyi değerlendirmelerinin farklı metotlarla yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.

Resim 5. Katılımcılar tarafından çizilen büyük boyuttaki resimler

Resim 6. Katılımcılar tarafından çizilen küçük boyuttaki resimler

Var olmayan hayvanın yaşam biçimi

Var olmayan hayvan hakkında yazılanlar “olumlu” ve “olumsuz” yaşam biçimi olarak iki grupta toplanmıştır. Var olmayan hayvanın saldırgan olmaması, diğer canlılara zararsız olması, doğaya, insanlara ve diğer canlılara faydalı olma durumu gibi özelliklerinin olması “olumlu” olarak değerlendirilmişken, var olmayan hayvanın saldırgan olması, doğaya, insanlara ve diğer canlılara zarar veren yıkıcı yapıda olma durumu ise “olumsuz” olarak değerlendirilmiştir. Bulgulara göre; kadın ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun (kadın %65.1, erkek %56.7) olumlu yaşam biçiminin olduğu ve bu öğrencilerin öz-yeterlilik konusunda iyimser oldukları yönünde değerlendirilmiştir (Tablo 2). Hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilikleri ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.⁽³⁰⁾ Algılanan öz-yeterlilik düzeyinin yüksek olması, sağlıklı yaşam biçimi oluşumuna hizmet etmektedir.⁽⁴²⁾ Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı geliştirme davranışı varyansının %79’unu öz-etkililiğin açıkladığı bulunmuştur.⁽⁴³⁾ Öz-yeterlilik psikolojik sağlamlık ve bilinçli farkındalık arasında aracı bir role sahiptir.⁽⁴⁴⁾ Hizmet verdiği bireylerde sağlıklı yaşam

biçiminin oluşturulmasına rehberlik edecek olan hemşirelik öğrencilerinin kendi sağlıklarını korumak için sağlıklı yaşam biçimini kendi yaşamlarına katmaları önemlidir.

Var olmayan hayvanın dilekleri

Hemşirelik öğrencilerinin çizdikleri var olmayan hayvanın üç dileği ise “bencil dilekler” ve “diğerkâm dilekler” olarak kategorize edilmiştir. Üç dileğin en az iki tanesi kendine olan dilekler “bencil” dilekler, en az iki tanesi başkaları için olan dilekler ise “diğerkâm (altruizm, özgecilik)” dilekler olarak değerlendirilmiştir.

Bencil dileğe örnek;

1. Dilek; “Hiçbir zaman kış olmamasını diliyor. Çünkü o kışı hiç sevmiyor”
2. Dilek; “Ölümsüzlük istiyor. Çünkü ölmekten korkuyor”
3. Dilek; “Her zaman bol bol yiyeceği olsun istiyor”

Diğerkâm dileğe örnek;

1. Dilek; “Hiçbir çocuğun hastalanmaması”
2. Dilek; “Bir tane bile mutsuz insanın olmaması”
3. Dilek; “Doğaya zarar verilmemesi”

Kadınların resimlerinin çoğunluğu (%70.8), erkek resimlerinin yaklaşık yarısı (% 46.7) bencil dilekler olarak değerlendirilmiştir. Erkeklerin (%53.3) kadınlara (%29.2) göre diğerkâm dilek oranı daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Benzer bir çalışmada erkek öğrencilerin diğerkâmlık puan ortalamaları kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.⁽⁴⁵⁾ Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada diğerkâmlık tutumlarında cinsiyete göre farklılık olmadığı saptanmıştır.^(45,46) Diğerkâmlık, duyarlı ve sosyal sorumluluğu yüksek bireylerin özellikleridir. Diğerkâmlık düzeyi yükseldikçe kişinin kendini gerçekleştirme düzeyi de yükselmektedir.⁽⁴⁷⁾ Diğerkâmlık, hemşirelik bakımının temelini oluşturmaktadır. Hemşirelik, başkaları için koşulsuz ve kendiliğinden sorumluluk alma konusunda istekli olmayı gerektirir.⁽⁴⁸⁾ Bu bağlamda cinsiyet farklılığını dikkate alarak diğerkâmlığın hemşirelik öğrencilerine öğretilmesi önemlidir. Hemşirelik öğrencilerinin empatik öz-yeterlilikleri yükseldikçe diğerkâmlık (altruizm, özgecilik) düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur.⁽⁴⁵⁾ Bu da hemşirelik lisans programlarında diğerkâmlığın da ele alınarak öz-yeterliliğin desteklenmesini sağlayabilir. Çünkü hemşire, doktor gibi birçok sağlık çalışanının kendi çıkarlarından öte diğerlerinin yararlarına davrandığı saptanmıştır. Bu da lisans eğitimi ve izleme süreci ile hemşirelik öğrencilerine öğretilmektedir.⁽⁴⁹⁾

Araştırmaya 106 kadın ve 30 erkek öğrenci katılmıştır. Her bir katılımcı kendi çizdiği var olmayan hayvan resmi için 3'er dilek belirtmişlerdir. Bu şekilde kadınlarda 318, erkeklerde 90 dilek olmuştur. Dilekler; "güvenlik ihtiyacı" (Örneğin; "Kimsenin ona zarar vermemesini istiyor"), "beslenme ihtiyacı" (Örneğin; "Sevdiği tüm yiyeceklerden bol bol olsun istiyor"), "sosyalleşme ihtiyacı" (Örneğin; "Arkadaşı olsun istiyor") ve "yardımseverlik" (Örneğin; "Mutsuz olan insanlara mutluluk hediye etmek istiyor") olarak dört guruba ayrılmıştır (Tablo 3). Tablolar incelendiğinde erkek katılımcılar en çok "Beslenme", en az "Güvenlik" konuları içeren dileklerde bulunmuşlardır. Kadın katılımcılar ise en çok "Güvenlik", en az "Beslenme" konulu dileklerde bulunmuşlardır. Bu da her iki cinsiyet grubu için gereksinimlerin farklı olduğunu göstermektedir. Hemşirelik müfredatı oluşturulurken kadın ve erkekler arasındaki farklılıklar dikkate alınarak müfredatlar oluşturulmalıdır. Bu çalışmanın nicel bölümünde kadın erkek öz-yeterliliği arasında anlamlı bir fark yok iken, nitel araştırma sonuçlarında cinsiyet farklılıklarının saptanması önemlidir. Bu da cinsiyet yönelimli, karma metotlu çalışmaların tercih edilmesini gerekli kılmaktadır.

Sınırlılıklar

Çok merkezli çalışmalara ihtiyaç olmasına rağmen tek okulda tek dersi alan öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyi ve algıları kapsamlı bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca, kullanılan örnekleme metodu da bazı seçim önyargılarını ortaya koyabilir. Kadınların sayısının fazla olması da önemli bir dezavantajdır.

Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışmada nicel verilerin değerlendirilmesinde genel öz-yeterlilik puan ortalaması orta düzeyin üstünde (62.33 ± 8.60) bulunurken, kadın ve erkek öğrencilerin öz-yeterlilik puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Nitel verilerin değerlendirmesinde; resimlerin çizgilerine ve boyutlarına göre yapılan değerlendirmede hemşirelik öğrencilerinin yarısından azının öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun olumlu yaşam biçiminin olduğu ve bu öğrencilerin öz-yeterlilik konusunda iyimser oldukları değerlendirilmiştir. Kadınların resimlerinin çoğunluğu, erkek resimlerinin yaklaşık yarısı bencil dilekler olarak değerlendirilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre diğerkâm dilek oranı daha yüksek bulunmuştur. Erkek katılımcılar en çok "Beslenme", en az "Güvenlik" konuları içeren dileklerde bulunmuşlardır. Kadın katılımcılar ise en çok "Güvenlik", en az "Beslenme" konulu dileklerde bulunmuşlardır

Genel olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgular, hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin sürekli olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Öz-yeterlilik düzeylerinin belirlenmesinde nicel ölçümlerin yanında nitel değerlendirmelerin kullanılmasının daha zengin veri sağladığı saptanmıştır. Lisans müfredatında öz -yeterlilik gelişimi için uygun öğrenme ortamları oluşturulmalıdır.⁽³⁵⁾ Öğretim elemanları öğretim stratejileri ve yöntemleri ile öz-yeterliliğin gelişimine katkı verirken aralıklı olarak da öğrencilerin farklı veri toplama yöntemleri ile öz-yeterlilik düzeyi ve algısını değerlendirmelidir. Cinsiyetin homojen oluşturulduğu geniş örneklerde öz-yeterliliğe yönelik çalışmaların yapılması önerilir. Ayrıca, öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri ve algılarının zaman içinde değişip değişmediği ve cinsiyete yönelik nedenlerin araştırıldığı uzunlamasına çalışmalar önerilmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar(lar) tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı: Herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları: Çalışma tasarımı: S.H., NY.Ş.; veri toplama: S.H., NY.Ş.; veri analizi: S.H., NY.Ş.; veri yorumlama: S.H., NY.Ş.; literatür taraması: S.H., NY.Ş.; şekil ve tabloların oluşturulması: S.H., NY.Ş.; makalenin yazılması: S.H., NY.Ş.; makaleye son şeklin verilmesi: S.H., NY.Ş.; başvuru öncesi son kontrol : S.H., NY.Ş

Kaynaklar

- 1.Orkaizagirre-Gómara A, Sánchez De Miguel M, Ortiz de Elguea J, Ortiz de Elguea A. Testing general self-efficacy, perceived competence, resilience, and stress among nursing students: An integrator evaluation. Nurs Health Sci. 2020;22(3):529-38. Doi: 10.1111/nhs.12689
- 2.Aygör H, Çayır A. The effect of nursing students' general self-efficacy on gender roles. REP. 2020;4(1):1-19.
- 3.Abdel-Khalek AM, Lester D. The association between religiosity, generalized self-efficacy, mental health, and happiness in Arab college students. Personality and Individual Differences. 2017;109:12-6.Doii: 10.1016/j.paid.2016.12.010

- 4.Schwarzer R, Hallum S. Perceived teacher self-efficacy as a predictor of job stress and burnout: Mediation analyses. *Applied Psychology: An International Review*. 2008;57:152-71. doi: 10.1111/j.1464-0597.2008.00359.x
- 5.Kassem AH. Bullying behaviors and self efficacy among nursing students at clinical settings: Comparative study. *Journal of Education and Practice*. 2015;6(35):25-36. ISSN 2222-1735.
- 6.Parto M. Problem solving, self-efficacy, and mental health in adolescents: Assessing the mediating role of assertiveness. *Procedia Soc Behav Sci*. 2011;30:644-8.Doi: 10.1016/j.sbspro.2011.10.125.
- 7.Schunk DH. Self-regulation of self-efficacy and attributions in academic settings. In: Schunk DH, Zimmerman BJ, editors. *Self-regulation of learning and performance*. New YorkDale H. Schunk, Barry J. Zimmerman: Routledge; 2023. p. 75-99.
- 8.Luszczynska A, Gutiérrez-Doña B, Schwarzer R. General self-efficacy in various domains of human functioning: Evidence from five countries. *International journal of Psychology*. 2005;40(2):80-9. Doi: 10.1080/00207590444000041.
- 9.Kotaman H. Özyeterlilik inancı ve öğrenme performansının geliştirilmesine ilişkin yazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008;XXI(1):111-33.
- 10.Priesack A, Alcock J. Well-being and self-efficacy in a sample of undergraduate nurse students: A small survey study. *Nurse Education Today*. 2015;35(5):e16-e20. Doi:10.1016/j.nedt.2015.01.022.
- 11.Zhao FF, Lei XL, He W, Gu YH, Li DW. The study of perceived stress, coping strategy and self-efficacy of Chinese undergraduate nursing students in clinical practice. *Int J Nurs Pract*. 2015;21(4):401-9. Doi:10.1111/ijn.12273.
- 12.Arseven A. Öz yeterlilik: Bir kavram analizi. *Electronic Turkish Studies*. 2016;11(19):63 - 80. Doi:10.7827/TurkishStudies.1000.
- 13.Stump GS, Husman J, Brem SK. The nursing student self-efficacy scale: development using item response theory. *Nursing Research* 2012;61(3):149-58.Doi: 10.1097/NNR.0b013e318253a750.
- 14.Farokhzadian J, Sabzi A, Shahrabaki PM. Improving the self-efficacy of teachers in schools: results of health promotion program. *Int J Adolesc Med Health*. 2018;32(4):1-9. Doi:10.1515/ijamh-2017-0170.
- 15.Tuber S. *Understanding personality through projective testing*. United Kingdom: Jason Aronson, Inc.; 2012.

16. Dolgov K. Psychoanalysis of art, section from Freud's "Painter and Fantasies" work. Moscow: Respublika Publishing; 1995.
17. Yavuzer H. Resimleriyle çocuk resimleriyle çocuğu tanıma. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2018.
18. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2016.
19. Sherer M, Maddux JE, Mercandante B, Prentice-Dunn S, Jacobs B, Rogers RW. The self-efficacy scale: Construction and validation. Psychological reports. 1982;51(2):663-71.
20. Yildirim F, Ilhan İÖ. The validity and reliability of the general self-efficacy scale-Turkish form. Turk Psikiyatri Dergisi. 2010;21(4):301.
21. Durkarevich MZ, Janshin VP. Animal Picture that does not exist. Psychological diagnosis applications. Evaluation of motivation and self-control. Moscow: Moscow State University Press; 1990.
22. Halmatov S. Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri. Ankara: Pegem Akademi; 2015.
23. Venger A. Psychological picture tests. Moscow: Vlados Publishing; 2007.p.159. 159 (Венгер А.Л. 2007. Психологическиерисуночные тесты. – М.:Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС).
24. Özpulat F, Özvarış ŞB. Akşehir sağlık yüksekokulu öğrencilerinin özyeterlilik düzeyleri ve toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. STED. 2019;28(2):98-107. Doi: 10.17942/sted.431011.
25. Zhu B, Chen C-R, Shi Z-Y, Liang H-X, Liu B. Mediating effect of self-efficacy in relationship between emotional intelligence and clinical communication competency of nurses. Int J Nurs Sci. 2016;3(2):162-8. Doi:10.1016/j.ijnss.2016.04.003.
26. Bilgiç Ş, Temel M, Çelikkalp Ü. Hemşirelik öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük, öz yeterlilik ve umut düzeylerinin değerlendirilmesi: Tekirdağ örneği. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2017;3(4):117-26. Doi:10.5222/SHYD.2017.117.
27. Purwandari R, Afandi AT, Amini DA, Ardiana A, Kurniawan DE. The overview of self-efficacy among nursing students. BNR. 2023;4(1):100-8. Doi:10.37363/bnr.2023.411184.
28. Bodys-Cupak I, Majda A, Zalewska-Puchała J, Kamińska A. The impact of a sense of self-efficacy on the level of stress and the ways of coping with difficult situations in Polish nursing students. Nurse Education Today. 2016;45:102-7. Doi:10.1016/j.nedt.2016.07.004.
29. Kızılcı S, Mert H, Küçükgülü Ö, Yardımcı T. Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz etkililik düzeyinin cinsiyet açısından incelenmesi. DEUHFED. 2015;8(2):95 - 100.

- 30.Özpulat F. Yeterlilik düzeyi ile sağlıklı yaşam biçimi arasındaki ilişki. GÜSBD. 2016;5(4):37-44.
- 31.Okçin FA, Gerçeklioğlu G. Öğrencilerin Öz-etkililik-yeterlilik algıları ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2013;2(1):40 - 51.
- 32.Brown AD, Dorfman ML, Marmar CR, Bryant RA. The impact of perceived self-efficacy on mental time travel and social problem solving. *Consciousness and Cognition*. 2012;21(1):299-306. Doi:10.1016/j.concog.2011.09.023.
- 33.Muris P. Relationships between self-efficacy and symptoms of anxiety disorders and depression in a normal adolescent sample. *Personality and Individual Differences*. 2002;32(2):337-48. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00027-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00027-7).
- 34.Thomasson P, Psouni E. Social anxiety and related social impairment are linked to self-efficacy and dysfunctional coping. *Scandinavian journal of psychology*. 2010;51(2):171-8. Doi: 10.1111/j.1467-9450.2009.00731.x.
- 35.Orgun F, Karaoz B. Epistemological beliefs and the self-efficacy scale in nursing students. *Nurse education today*. 2014;34(6):e37-e40. Doi:10.1016/j.nedt.2013.11.007.
- 36.Fishbein M, Yzer MC. Using theory to design effective health behavior interventions. *Communication theory*. 2003;13(2):164-83.
- 37.Kurbanoğlu SS. Öz-yeterlilik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi. *Bilgi Dünyası*. 2004;5(2):137-52.
- 38.Rowbotham M, Owen RM. The effect of clinical nursing instructors on student self-efficacy. *Nurse education in practice*. 2015;15(6):561-6. Doi:10.1016/j.nepr.2015.09.008.
- 39.Masoudi Alavi N. Self-efficacy in nursing students. *Nurs Midwifery Stud*. 2014;3(4):e25881. Doi: 10.17795/nmsjournal25881.
- 40.Raeder F, Karbach L, Struwe H, Margraf J, Zlomuzica A. Low perceived self-efficacy impedes discriminative fear learning. *Frontiers in Psychology*. 2019;10:1191. Doi: 10.3389/fpsyg.2019.01191.
- 41.Açıksöz S, Uzun Ş, Arslan F. Assessment of relationship between nursing students' self-efficacy and levels of their anxiety and stress about clinical practice. *Gülhane Tıp Derg*. 2016;58(2):129 - 35. Doi: 10.5455/gulhane.169643.
- 42.Atkins R. Self-efficacy and the promotion of health for depressed single mothers. *Mental health in family medicine*. 2010;7(3):155.

- 43.Wittayapun Y, Tanasirirug V, Butsripoom B, Ekpanyaskul C. Factors affecting health-promoting behaviors in nursing students of the faculty of nursing, Srinakharinwirot University, Thailand. *J Public Health*. 2010;40(2):215-25.
- 44.Berdida DJE, Lopez V, Grande RAN. Nursing students' perceived stress, social support, self-efficacy, resilience, mindfulness and psychological well-being: A structural equation model. *Int J Mental Health Nurs*.. 2023:1-15. Doi: 10.1111/inm.13179.
- 45.Yıldırım Keskin A, Berk Özcan Ç. Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik, empatik ve sosyal öz yeterlilik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*. 2018;10(2):122-9. Doi: 10.5336/nurses.2018-60106.
- 46.Yıldırım M, Topçuoğlu P. Özgeciliğin çeşitli demografik değişkenlerle incelenmesi: Sakarya örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2016(32):40-53.
- 47.Ersanlı K, Doğru Çabuker N. Diğerkâmlık Ölçeği'nin psikometrik özellikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.2015;14(52):43- 53.
- 48.Slettmyr A, Schandl A, Arman M. The ambiguity of altruism in nursing: A qualitative study. *Nursing ethics*. 2019;26(2):368-77.Doi: 10.1177/0969733017709336.
- 49.McGaghie WC, Mytko JJ, Brown WN, Cameron JR. Altruism and compassion in the health professions: a search for clarity and precision. *Medical teacher*. 2002;24(4):374-8. <https://doi.org/10.1080/01421590220145734>.